

การสร้างความชอบธรรมทางการเมืองแนวพระพุทธศาสนา The Creation of Buddhist Political Righteousness

พระมหาวีระชาติ ปิยวณโณ*, พระครูสิริธรรมนิเทศ**, พระมหาธนภัทร อภิชาโน***,

พระปลัดสุรศักดิ์ ปุณฺณทัตโต****, วิญญู กิณะเสน

Phramaha Weerachat Piyawannano*, Phrakhru Siridhammanites**,

Phramaha Thanaphat Aphichano***, Phtapalad Surasak Pramotvorapan****,

Winyou Kinasen*****

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University Sirindhornrajavidyalaya Campus

Received: May 8, 2023 Revised: August 15, 2023 Accepted: November 7, 2023

บทคัดย่อ

การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล สังคม และกระบวนการในการบริหาร กระบวนการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อให้กลุ่มบุคคล สังคม ประเทศ ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎระเบียบและการใช้อำนาจที่ได้มา เพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชนนั้นต้องมีความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจ การถือธรรมเป็นหลัก ในปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา คือ การยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจในการบริหารประเทศชาติบ้านเมือง จึงเป็นการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองแนวพุทธเพื่อใช้สนับสนุนการปกครอง เรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” ถือความถูกต้องเป็นหลักจึงเป็นการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : ความชอบธรรม, การเมือง, พระพุทธศาสนา

Abstract

Politics is about the methods of obtaining power to govern and administer state affairs. It is an activity that must involve groups of people, society and administrative processes. The process of allocation of benefits for groups of people, societies, countries to live together in an orderly manner and to use the acquired power for the welfare of the people must be justified in the acquisition of power. Adhering to Dharma as the principle of governance according to Buddhism is to uphold righteousness as a decision-making tool in the administration of the country. Therefore creating political legitimacy in the Buddhist way to support the government called “Dhammathipataya” is based on correctness, therefore creating political legitimacy in accordance with Buddhism.

Keywords : Righteousness, Politics, Buddhism

บทนำ

มนุษย์อยู่ร่วมกันโดยเริ่มเมื่อมนุษย์อยู่ด้วยกันในลักษณะสังคมที่เล็กที่สุด ตั้งแต่ขนาดครอบครัว และครอบครัวขยายใหญ่ขึ้นเป็นกลุ่มก้อนในเชิงเชื้อสาย หรือวงศ์วาน (Kins) ต่อมาวงศ์วาน ได้มีความสัมพันธ์กับวงศ์วานอื่น ๆ จนรวมตัวกันขึ้นเป็นชนเผ่าหลาย ๆ ครอบครัวรวมกันในรูปของเผ่า เมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มมากขึ้น สังคมก็ขยายตัวออกไปทั้งในด้านจำนวนและบริเวณที่ตั้งทางสังคม จากเผ่ากลายเป็นนครรัฐ เป็นชาติ เป็นรัฐหรือประเทศ เป็นอาณาจักร เป็นจักรวรรดิ ตามลำดับ (บรรพต วีระชัย และคณะ, 2551 : 110) และเมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มมากขึ้น ผู้ปกครอง (หรือผู้นำ) จะต้องเผชิญกับความซับซ้อนของการบริหารจัดการสังคมที่มีสมาชิกมากขึ้นเช่นกัน โดยพวกเขาจะต้องเน้นการเชื่อมโยงกับสมาชิกในสังคมอย่างมากขึ้น โดยการให้มีการสื่อสารและเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองสามารถทำความเข้าใจความต้องการและความสำคัญของสมาชิกในสังคมได้ดีขึ้น การแสดงความซื่อสัตย์และผ่านการเห็นชอบเป็นฉันทามติ “Consensus” คือ ความรู้สึกร่วมกัน (Feel Together) เป็นข้อตกลงร่วมกันที่มีลักษณะเป็นการยอมรับแบบเอกฉันท์ (Unanimity) (วิกิพีเดีย, 2566) สมาชิกทุกคนในชุมชนจะสามารถแสดงความคิดเห็นและหาข้อตกลงร่วมกันได้ของคนในสังคมนั้นๆ ให้เป็นผู้ปกครองจึงเป็นที่มาของการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน เพราะการเมือง คือ กิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล สังคม และกระบวนการในการบริหาร กระบวนการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อให้กลุ่มบุคคล สังคม ประเทศ อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎระเบียบและการใช้อำนาจที่ได้มาเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชน (อภิญา ฉัตรช่อฟ้า 2563 : 4) และในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองตามอุดมการณ์สากล ที่ผู้นำประเทศได้รับอำนาจและความชอบธรรมในการบริหารประเทศจากประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง บนพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยมีการแบ่งอำนาจในการปกครองประเทศอย่างชัดเจน ผ่านการกระจายอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจระหว่าง 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของผู้ปกครองประเทศ (รณชัย โตสมภาค, 2563 : 74)

การสร้าง ความชอบธรรมทางการเมือง จึงเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการมีกลไกทางการเมืองที่เป็นหลักประกันได้ว่าการใช้อำนาจปกครองของรัฐบาลจะต้องถูกตรวจสอบและถ่วงดุล เพื่อให้การใช้อำนาจของรัฐบาลสอดคล้องกับเจตจำนงและความต้องการของประชาชนตลอดจนผลประโยชน์สาธารณะโดยรวม กระบวนการสร้างความชอบธรรมของรัฐบาล (Legitimizing Process) สามารถบรรลุได้โดยผ่านช่องทางที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก รัฐบาลจะต้องดำเนินกระบวนการทางการเมืองภายใต้กฎเกณฑ์การใช้อำนาจของระบอบการเมือง (Rules of Power) ตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะได้รับการปกป้องคุ้มครองไปพร้อมกับการจำกัดควบคุมอำนาจของรัฐบาลและประการที่สอง ระบบการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยจะต้องตั้งอยู่บนฐานของความยินยอมพร้อมใจของประชาชน ซึ่งแสดงออกผ่านกระบวนการเลือกตั้งทั่วไปที่เปิดกว้าง มีการแข่งขันที่เป็นธรรมและโปร่งใส (สุริยใส กตะศิลาและคณะ, 2548 : 462) นอกจากถูกต้องแล้วยังต้องมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับได้ มีความพอเหมาะพอดิบกับกาลและเทศะ ความชอบธรรมทางการเมืองจึงถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการปกครอง ถ้าไร้ซึ่งความชอบธรรมแล้ว รัฐบาลจะ "เข้าตาจนในการบัญญัติกฎหมาย" (legislative deadlock) และอาจล่มสลายได้ในที่สุด (ลิขิต ชีรเวคิน, 2549 : 36)

การถือธรรมเป็นหลักในปกครองตามแนวพระพุทธศาสนานั้น คือการยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ เป็นการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองแนวพุทธ เพื่อใช้สนับสนุนการปกครอง เรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” การถือความถูกต้องเป็นหลัก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) นอกจากนั้นการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยเป็นแต่ละฝ่ายตามระบอบประชาธิปไตยได้แก่ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการเพื่อสร้างความสามารถในการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) เพื่อเป็นหลักประกันการใช้อำนาจอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นสิ่งที่ชอบธรรมต่อผู้ปกครองและผู้อยู่ภายใต้การปกครองเป็นการมิให้อำนาจใดเหนือกว่ากันอย่างเด็ดขาด และ อธิปไตยในการสร้างความชอบธรรมทางพระพุทธศาสนาการปกครองที่ถูกต้องเป็นธรรม (เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, 2538 : 100) เพื่อสร้างผู้ปกครองที่ทรงธรรม ผู้ปกครองที่เข้ามาสู่อำนาจตามแบบแผนกฎหมายถูกต้องชอบธรรม ผู้ปกครองที่มาจากมติที่เป็นธรรม ปราศจากการได้มาซึ่งกลวิธีที่ผิดกฎหมาย (อนุชา พละกุล, 2563 : 40)

ความหมายของคำว่าการเมือง

ความหมายของคำว่า “การเมือง” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย คำจำกัดความของการเมืองที่ชัดเจนและรัดกุมมากที่สุดโดยนัยที่ได้กล่าวไปนี้ พิจารณาได้จากทัศนะของ ศ. ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยเมื่อสังคมมนุษย์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมียุติบาล คนเราจึงต้องแบ่งออกเป็นสองพวกใหญ่ ๆ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่บังคับกับผู้ถูกบังคับเสมอ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2517: 61)

เพลโต (Plato) (อ้างใน ดานูภา ไชยพรธรรม 2537 : 30) ให้ความหมายเกี่ยวกับการเมืองไว้ว่า “การเมือง คือ พฤติกรรมของรัฐ ที่รัฐจำเป็นต้องทำเพื่อให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ การกระทำใด ๆ ที่รัฐควรทำและต้องทำทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ตั้งแต่การวางนโยบาย ออกกฎหมายและบริหารงานกิจการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม”

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2537 : 6) ให้คำจำกัดความของ การเมือง หมายถึง การจัดสรรอำนาจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

ประทาน คงฤทธิ (2526 : 23) ให้ความหมายเกี่ยวกับการเมืองไว้ว่า การเมือง คือการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปกครองการแสวงหาอำนาจ การต่อสู้แข่งขันกันให้ได้มาซึ่งอำนาจ เป็นเรื่องของอิทธิพล (influence) และผู้มีอิทธิพล (influential)

อุดม ตะนังสูงเนิน (2535 : 13) ให้ความหมายเกี่ยวกับการเมืองไว้ว่า การเมือง ในภาษาไทยมีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษ Politics ตามนิยามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. 2525 มีว่า (1) งานที่เกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน (2) การบริหารประเทศเฉพาะที่เกี่ยวแก่นโยบายในการบริหารประเทศ (3) กิจการอำนาจหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan (1963) ได้กล่าวว่า การเมืองเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้อิทธิพล และศึกษากลุ่มคนที่มีอิทธิพลในสังคม

Max Weber (1964) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเมืองเป็นการต่อสู้ระหว่างกลุ่มในสังคมเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ

Aristotle (1943) กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง มนุษย์จะหลีกเลี่ยงการเมืองไม่ได้ จึงจำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนในชุมชน

David E. (1971) ได้อธิบายไว้ว่า การเมือง หมายถึง “กระบวนการใช้อำนาจหน้าที่จัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าภายในสังคม และกิจกรรมที่อยู่ในเขตแดนของระบบการเมือง ก็คือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อสังคมโดยมีอำนาจบังคับ ให้มีการปฏิบัติตาม

สรุป การเมือง หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม ซึ่งอาจจะมีประโยชน์ร่วมกันหรือขัดแย้ง กันหรือมีความคิดเหมือนกัน หรือมีความคิดไม่เหมือนกัน ร่วมมือกันหรือต่อสู้กันเพื่อสรรหาบุคคลไปทำ หน้าที่ปกครองประเทศแทนพวกตน

วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองของโลก

วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองของมนุษย์ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการจัดรูปแบบการปกครองที่อาจจะจำแนกได้ดังนี้

1. การเมืองการปกครองยุคก่อนรัฐชาติ

รูปแบบการปกครองในยุคก่อนการเกิดรัฐชาติแบ่งออกได้ดังนี้

การปกครองแบบเผ่าชนหรือกลุ่มชน เป็นการรวมตัวกันของสังคมขนาดเล็กมีรากฐานมาจากหน่วยของสังคมที่เล็กที่สุดคือ ครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัวรวมกันในระบบเครือญาติเป็นเผ่าชนมีขนบธรรมเนียมประเพณีประจำเผ่า ซึ่งได้กลายเป็นรูปแบบการปกครองในที่สุด มีกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นได้แก่การมีหัวหน้าเผ่า ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อเดียวกัน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2535 : 38)

การปกครองแบบนครรัฐหรือแคว้นแคว้น หลังจากที่มีมนุษย์เริ่มมีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แน่นนอน มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเผ่าชนในยุคหินใหม่ ก็มีการติดต่อกันระหว่างเผ่า พัฒนามาเป็นนครรัฐ เป็นแคว้น เป็นอาณาจักร มีพระมหากษัตริย์ปกครองราชวงศ์ต่างๆ เช่นนครรัฐของกรีก และอาณาจักรโรมัน เป็นต้น ในกรณีของประเทศไทยพบการเกิดขึ้นของนครรัฐหรือแคว้นแคว้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-16 นครรัฐของไทยเป็นผลมาจากการดำเนินวิถีชีวิตระบบกษัตริย์เข้ามาใช้เนื่องจากกษัตริย์เป็นผู้ที่ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นคนของชนเผ่าใดชนเผ่าหนึ่งหากเป็นตัวแทนของทุก ๆ คนภายในรัฐเดียวกัน (ชัยอนันต์ ประดิษฐ์ศิลปะ, 2555 : 92)

สังคมกรีกโบราณเป็นตัวอย่างของรูปแบบการปกครองที่สำคัญของโลก กรีกประกอบด้วยนครรัฐมากมายแต่ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ นครรัฐเอเธนส์และนครรัฐสปาร์ตา นครรัฐเอเธนส์มีรูปแบบการปกครองในระบบประชาธิปไตยโดยตรง ซึ่งถือว่าเป็นแบบฉบับหรือต้นกำเนิดของรูปแบบการปกครองที่เจริญที่สุดในสมัยนั้น ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในขอบเขตที่กว้างขวางจนกลายเป็นพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ส่วนนครรัฐสปาร์ตาเป็นตัวอย่างทางรูปแบบการปกครองแบบเผด็จการตามแบบทหาร ในช่วงระยะเวลาที่นครรัฐของกรีกกำลังพัฒนาเจริญรุ่งเรือง อาณาจักรโรมันก็ก่อตัวขึ้นและมีรูปแบบการปกครองในช่วงแรกเป็นแบบนครรัฐเช่นเดียวกับกรีก ต่อมาได้พัฒนามาเป็นแบบสาธารณรัฐ (Republic) มุ่งให้คนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง แต่ปรากฏว่าอำนาจส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มคนร่ำรวย และมีฐานะทางสังคมสูง รูปแบบการปกครองพัฒนามาเป็นจักรวรรดิ (วิกิพีเดีย, สาธารณรัฐ)

การปกครองแบบจักรวรรดิ เป็นรูปแบบการปกครองที่รวมเอานครรัฐ หรือแคว้นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นกลุ่มสังคมขนาดใหญ่ เช่น จักรวรรดิโรมัน จักรวรรดิจีน จักรวรรดิอินเดีย เป็นต้น การปกครองในรูปแบบจักรวรรดินั้นเป็นการปกครองดินแดนที่กว้างใหญ่ไพศาล มีชาวต่างชาติหลายเผ่าพันธุ์

แต่อำนาจปกครองถูกรวมอยู่ที่จักรพรรดิเพียงผู้เดียวนั้น ต่อมาจักรวรรดิก็อเริ่มอ่อนแอ พวก อนารยชนเข้า รุกรานจักรวรรดิโรมัน จักรวรรดิจีน การปกครองในรูปแบบใหม่คือระบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) จึงเกิดขึ้นการปกครองในระบบศักดินาสวามิภักดิ์ การปกครองในระบบศักดินาสวามิภักดิ์ กำเนิดขึ้นใน คริสตศตวรรษที่ 9 เป็นระบอบการปกครองที่เน้นเรื่องที่ดินและกรรมสิทธิ์ในที่ดินและความผูกพัน ระหว่างเจ้าของที่ดินและผู้ทำกินในที่ดิน การปกครองระบบศักดินาพัฒนามาจนถึงกลางศตวรรษที่ 15 หลังการสิ้นสุดสงครามครูเสด (ซัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลปะ, 2555 : 92)

2. การเมืองการปกครองในยุครัฐชาติ

การเมืองการปกครองในยุครัฐชาติ หมายถึง รัฐที่มีการปกครองเป็นปึกแผ่นมีอาณาเขตที่ แน่นนอน ประชาชนมีเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบเดียวกัน ปัจจัยที่สำคัญใน การก่อให้เกิดรัฐบาลคือ ความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) ทำให้ประชาชนเกิดความภูมิใจ และมีความ จงรักภักดีต่อชาติและพระมหากษัตริย์ของตนเอง รัฐชาติ Nation State จึงเป็นการสถาปนาระเบียบ การเมืองขึ้นมาโดยมีศูนย์กลางอำนาจ อันได้แก่ รัฐบาลกลางปกครองอาณาเขตและประชากรภายใต้ กฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น โดยมีอำนาจในการเก็บภาษี รวมทั้งการวางนโยบายในการบริหารประเทศ แต่การที่จะเกิดรัฐชาตินี้จะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างรัฐ (State Building) ด้วยการสร้างศูนย์กลางอำนาจขึ้นมา ก่อน (ลิขิต ธีรเวคิน, ผู้จัดการออนไลน์)

2.1 ทฤษฎีกำเนิดรัฐ

1) ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (Divine Right Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างรัฐ สร้าง มนุษย์ อำนาจในการปกครองเป็นของพระเจ้า กษัตริย์มีพันธะกับพระเจ้าและปกครองรัฐในนามของพระ เจ้า การกระทำใด ๆ ของกษัตริย์จึงไม่ถือเป็นความผิด เป็นที่มาของหลักการที่ว่ากษัตริย์ทำอะไรไม่ผิด (The king can do no wrong) นำไปสู่ระบอบการปกครองที่เรียกว่าสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ทฤษฎีนี้มีสาระอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) รัฐได้รับการสถาปนาขึ้นโดยเทวโองการหรือเทวประ สงค์ 2) ผู้ครองรัฐหรือผู้เป็นประมุขของรัฐได้รับการแต่งตั้งโดยผู้มีสถานะเหนือมนุษย์คือโดยพระเป็นเจ้า หรือเทพเจ้าผู้ทรงฤทธิ์ 3) ความรับผิดชอบหรือภารกิจที่ผู้นำหรือประมุขกระทำนั้นขึ้นอยู่กับอำนาจ ศักดิ์สิทธิ์นั้นเท่านั้น (อานนท์ อาภาภิรม, 2545 : 24)

2) ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract) ทฤษฎีนี้เชื่อว่ารัฐเกิดขึ้นโดยมนุษย์เป็น ผู้สร้างและเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เพราะมนุษย์มีสิทธิตามธรรมชาติมาตั้งแต่เกิด คนทุกคนจึงมีสิทธิ ปกครองตนเอง แต่เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการตัดสินปัญหาเมื่อเกิดการขัดแย้งกันขึ้น มนุษย์จึงมอบหมายให้บุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ใช้อำนาจแทนตน ทฤษฎีนี้จึงมีส่วนสนับสนุนทั้งรูปแบบ การปกครองแบบเผด็จการ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย (วิกิพีเดีย, สัญญาประชาคม)

3) ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolution Theory) คือ ความตกลงร่วมกันของประชาชน กลุ่ม ผลประโยชน์ร่วมกันหรือกลุ่มคนที่มีแนวความคิดเดียวกัน กับฝ่ายตรงข้าม เพื่อเป็นการแสวงความตกลง และทางออกของปัญหาซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบในวงกว้างซึ่งหากปล่อยไว้อาจจะก่อให้เกิดความ แตกแยกในสังคม ทฤษฎีนี้ใช้เหตุผลและความจริงที่เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์การเมืองและสัตว์สังคม มนุษย์ กับการเมืองจึงแยกกันไม่ออก และทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลง มีวิวัฒนาการ การเมืองก็ เช่นเดียวกัน องค์การทางการเมืองในอดีตมีวิวัฒนาการจากเผ่าชน นครรัฐ จักรวรรดิ จนถึงรัฐประชาชาติ ในปัจจุบัน (อานนท์ อาภาภิรม : 28)

4) ทฤษฎีธรรมชาติ (The Natural Theory) รัฐเกิดขึ้นและวิวัฒนาการไปเองโดยธรรมชาติ คือมนุษย์ไม่อาจแยกตัวออกจากรัฐได้ เพราะรัฐช่วยให้คนอยู่รอดและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้น ธรรมชาติของมนุษย์นั่นเองเป็นเครื่องผลักดันให้มนุษย์รวมตัวกันขึ้นเป็นรัฐหรือเป็นองค์กรทางการเมือง เพื่อการดำรงอยู่อย่างมั่นคงและปลอดภัย Aristotle นักปราชญ์ชาวกรีกโบราณผู้ยึดถือทฤษฎีนี้ให้ทัศนะว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Political Animal) เพราะว่ามีสัญชาตญาณที่จะต้องอยู่ในองค์กรที่ใหญ่กว่าครอบครัวหรือแม้กระทั่งใหญ่กว่าหมู่บ้าน จึงต้องดิ้นรนรวบรวมหมู่บ้านเพื่อก่อตั้งเป็นองค์กรการเมืองที่ใหญ่ขึ้น คือเป็นระบอบนครรัฐนั่นเอง (สนธิ เตชานันท์, 2543 : 27)

5) ทฤษฎีพลังกำลัง (The Force Theory) รัฐเกิดขึ้นจากการยึดครองและการใช้อำนาจบังคับ คือ เมื่อหลายหมื่นปีมาแล้วเชื่อกันว่า มนุษย์เป็นพวกเร่ร่อนพเนจรมีความดุร้าย ก้าวร้าว ในสมัยนั้นจึงมีการรุกรานกันระหว่างพวก เพื่อแย่งผลประโยชน์ต่าง ๆ และอำนาจการปกครอง พวกที่ได้ชัยชนะก็จะเข้าครองดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และรวบรวมเอาพวกที่แพ้มายู่ในการปกครองของพวกตน ออกกระเบียดข้อบังคับต่าง ๆ มาเพื่อให้คนที่แพ้ปฏิบัติไปตามความต้องการของตนและตั้งตนเป็นนาย เป็นผู้มีอภิสิทธิ์พิเศษต่าง ๆ ที่เรียกว่า อภิสิทธิ์ชน การเกิดของรัฐโดยวิธีทฤษฎีนี้บางนักปราชญ์เรียกว่า ทฤษฎีแสนยานุภาพ เพราะเป็นการใช้กำลังเข้ายึดครองกลุ่มชนที่อ่อนแอกว่า ผู้ที่แข็งแกร่งจะต้องปกครองผู้ที่อ่อนแอ (ประยงค์ สุวรรณบุบผา, 2541 : 339)

2.2 องค์ประกอบของรัฐ

คำว่า “รัฐ” (State) หมายถึง สถาบัน หรือองค์การที่ประกอบขึ้นจากประชาชนที่อยู่กันอย่างมีระบบระเบียบภายในดินแดนใดดินแดนหนึ่ง โดยมีอำนาจในการปกครองตนเองหรืออำนาจอธิปไตย อำนาจดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นสถาบันที่แยกออกมาจากตัวบุคคล ซึ่งคนจะเป็นเพียงผู้ถือและใช้อำนาจแทนสถาบันเท่านั้น ความเป็นรัฐนี้จะมีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ รัฐจะมีความเด็ดขาด มีอำนาจสูงสุด มีอิสระ ความเป็นตัวของตัวเอง รัฐสามารถที่จะใช้อำนาจปกครองเหนือประชาชนของตนได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่องค์การอื่นๆ หากมีลักษณะเช่นนี้ไม่ (จรูญ สุภาพ, 2537 : 15)

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2547 : 25) กล่าวว่า อริสโตเติล ปราชญ์ของกรีกโบราณผู้ได้ฉายาว่า บิดาแห่งรัฐศาสตร์ได้เริ่มการแบ่งประเภทของรัฐเอาไว้เมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว ซึ่งองค์ประกอบของรัฐก็มีอยู่ 4 ประการ คือ 1. ประชากร : รัฐจะไม่มีประชาชนไม่ได้ ทวีปที่ไม่มีคนอาศัยอยู่ เช่น ทวีปแอนตาร์กติกาที่ขั้วโลกใต้จึงไม่มีรัฐ 2. ดินแดน : รัฐจำเป็นต้องมีดินแดนเพื่อจะได้มีคนอยู่อาศัย 3. รัฐบาล : รัฐบาลคือผู้จัดการของรัฐที่มีประชาชนและดินแดนนั่นเอง 4. อำนาจอธิปไตย : เครื่องมือในการจัดการที่อ้างอิงถึงเสมอคือกฎหมาย อำนาจ อิทธิพล การประนีประนอม เป็นต้น

2.2.1 ประชากร (Population)

หมายถึง พลเมืองของรัฐ ทุกรัฐจะต้องมีประชากรอาศัยอยู่แต่ไม่มีข้อกำหนดแน่นอนว่ารัฐจะต้องมีประชากรจำนวนเท่าใด อริสโตเติลได้ให้ความเห็นว่ารัฐที่ดีควรมีประชากรประมาณ 5040 คน อีกหลายศตวรรษต่อมารุสโซมีความเห็นว่ารัฐที่ดีควรมีพลเมืองหนึ่งแสนคน ปัจจุบันถือกันว่า รัฐควรมีประชากรจำนวนมากพอสมควรที่จะทำให้รัฐดำรงอยู่ได้ด้วยพึ่งตนเอง ดังนั้น แต่ละรัฐจึงมีประชากรมากหรือน้อยแตกต่างกันไปตามลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ภูมิอากาศและเผ่าพันธุ์ เช่น รัฐวาติกันมีประชากรประมาณ 1000 คน สาธารณรัฐประชาชนจีนมีประชากรประมาณ 1,200 ล้านคน (นงเยาว์ พิระตานนท์, 2541 : 11)

2.2.2 ดินแดน (Territory)

หมายถึง อาณาเขตของรัฐที่ประกอบด้วยพื้นดิน พื้นน้ำและท้องฟ้าที่อยู่เหนือเขตพื้นดินและพื้นน้ำ (ทะเลหรือมหาสมุทร) รวมทั้งทะเลอันเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (The Exclusive Economic Zone) ด้วย รัฐทุกรัฐจะต้องมีดินแดนเป็นของตนเอง แต่ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องมีดินแดนเท่าใด อันจะเห็นได้ว่าบางรัฐที่ดินแดนน้อยมากเช่นโมนาโก มีดินแดนเพียง 8 ตารางไมล์ ในขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีดินแดนกว้างใหญ่ถึง 9,596,961 ตารางกิโลเมตร ความกว้างใหญ่ของดินแดนมิใช่เครื่องชี้บอกที่แน่นอนถึงความเป็นมหาอำนาจเสมอไป (โกคิน พลกุล และชาญชัย แสวงศักดิ์, 2541 : 28-42)

2.2.3 รัฐบาล (Government)

หมายถึง คณะบุคคลที่ใช้อำนาจในการบริหารปกครองประเทศ มีหน้าที่จัดระเบียบภายในรัฐ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ประเทศต่าง ๆ จะต้องมีการปกครองประเทศ ถ้าปราศจากรัฐและปราศจากประเทศแล้ว รัฐก็จะมีตัวตนเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชน การใช้อำนาจอธิปไตยในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เป็นองค์กรที่เสนอนโยบายและดำเนินนโยบายที่จำเป็นเพื่อสนองตอบความต้องการและรักษาผลประโยชน์ของประชาชนในรัฐ สถาปนาความยุติธรรมและป้องกันการรุกรานจากรัฐอื่น รัฐบาลเป็นองค์กรเพื่อความมุ่งหมายรวมกันของประชาชน และเป็นองค์กรของส่วนรวมไม่ใช่ของบุคคลกลุ่มหนึ่งหรือชนชั้นหนึ่ง (เดชชาติวงศ์โกมลเชษฐ์, 2538 : 57-58)

2.2.4 อำนาจอธิปไตย (Sovereignty)

หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นอำนาจที่แสดงความเป็นใหญ่เหนือสิ่งอื่นใด ซึ่งแสดงถึงความเป็นรัฐอิสระไม่ขึ้นแก่ใคร หรือไม่ต้องเชื่อฟังคำสั่งคำบัญชาของผู้ใดที่เหนือตนโดยปราศจากความยินยอมของตน รัฐมีอำนาจดำเนินกิจการทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองหรือจัดการภายในและภายนอก รัฐ เช่น การสถาปนาความสัมพันธ์กับรัฐอื่น หรือตัดสัมพันธ์ไมตรี การประกาศสงคราม หรือประกาศสันติภาพกับรัฐอื่น (วิชญ์ เครืองาม, 2530 : 8)

สรุปได้ว่า รัฐสมัยใหม่ (Modern State) เป็นรูปแบบรัฐชนิดหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากรัฐที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีลักษณะเด่นๆ ที่มีความสำคัญได้แก่ การที่ประเทศ หรือ รัฐ (State) มีรัฐบาล (Government) ที่มีศูนย์กลางอำนาจที่มีความแน่นอน มีแนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยที่ชัดเจน ปกคลุมทั่วดินแดน เป็นนิจนิรันดร์ และดำรงอยู่เหนืออำนาจอื่นๆ ในประเทศ การมีดินแดนจำนวนหนึ่งที่มีความชัดเจนแน่นอน และการมีประชากรของรัฐจำนวนหนึ่งที่มีความเป็นหนึ่งเดียวและมีสำนึกความผูกพันกับรัฐ เป็นต้น

หลักการประชาธิปไตย

มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ความหลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตย ดังนี้

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2550 : 103) ได้แสดงทัศนะไว้ในหนังสือประชาธิปไตย ว่าด้วยหลักการของประชาธิปไตยที่แท้จริงไว้เป็นขั้นตอน กล่าวคือ

1. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty) ในหลักการนี้เป็นเรื่องของการให้ความสำคัญกับอำนาจอธิปไตยที่จะต้องเป็นของประชาชน เพื่อให้การปกครองเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง

2. เสรีภาพ (Liberty) ในหลักการข้อนี้เป็นการให้ความสำคัญกับเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเสรีภาพเหล่านี้จะต้องมีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความเสมอภาคของประชาชน

3. หลักความเสมอภาค (Equality) หลักการในข้อนี้ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคถึงแม้ว่ามนุษย์เราจะเกิดมามีความแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างเหล่านี้เป็นเพียงความแตกต่างกันทางกายภาพสำหรับความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะให้ความสำคัญกับความเสมอภาคทางโอกาส

4. หลักกฎหมาย (Rule of Law) หลักการในข้อนี้ให้ความสำคัญกับการบัญญัติกฎหมายที่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน โดยมีความชอบธรรมบังคับใช้กับประชาชนอย่างยุติธรรม มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

5. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จึงมีจำเป็นต้องอาศัยหลักการเสียงข้างมาก

สรุปได้ว่า หลักการของประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ให้ประชาชนปกครองตนเองประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยยึดหลักเสียงข้างมาก ในการตัดสินใจปัญหาหรือลงมติในเรื่องต่างๆ แต่ต้องรับฟังเสียงข้างน้อย

การสร้างความชอบธรรมทางการเมือง

ความชอบธรรมทางการเมืองถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการปกครอง ถ้าไร้ซึ่งความชอบธรรมแล้วรัฐบาลจะ “เข้าตาจนในการบัญญัติกฎหมาย” (Legislative Deadlock) และอาจล่มสลายได้ในที่สุด แต่ในระบบการเมืองซึ่งมิได้ให้ความสำคัญแก่ความชอบธรรมนั้น ระบอบการปกครองที่มีใช้ของประชาชนสามารถดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุมชูจากอภิชนกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีอิทธิพลมากในปรัษฎารัฐศาสตร์จีน นับแต่สมัยราชวงศ์โจวเป็นต้นมา รัฐบาลและผู้ปกครองจะมีความชอบธรรมต่อเมื่อได้รับอาณัติแห่งสวรรค์ (Mandate of Heaven) เมื่อใดที่ผู้ปกครองขาดอาณัติแห่งสวรรค์ เมื่อนั้นก็จะขาดความชอบธรรมและสิทธิที่จะปกครองเมือง (วิกิพีเดีย, ความชอบธรรม)

ในรัฐศาสตร์ ความชอบธรรม (อังกฤษ: legitimacy) คือ การที่อำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายซึ่งใช้บังคับ หรือระบอบการปกครองนั้น ได้รับการยอมรับจากสาธารณชนโดยสังคมส่วนใหญ่ว่าการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจและการใช้อำนาจเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับกฎหมายขณะเดียวกันสอดคล้องกับบรรทัดฐานที่มีต่อสังคมไม่ก่อให้เกิดความเสียหายความชอบธรรมทางการเมืองจะทำให้ตัวบุคคลและระบบดำรงอยู่ได้อย่างสง่าผ่าเผยต่อเนื่องและมั่นคงเป็นการยอมรับโดยประชาชน (สุริยใส กตะศิลา, 2548 : 464)

ในรัฐประศาสนศาสตร์ ความชอบธรรม (อังกฤษ: legitimacy) ต้องมี 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1.ยึดหลักนิติธรรม 2.ยึดแนวทางนิติรัฐ 3.มีคุณธรรม 4.มีจริยธรรม 5.มีศีลธรรม และ 6.มีธรรมาภิบาล ถ้าขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง ถือว่าขาดความชอบธรรม (ฉัตรวัฒน์ ชัยชนฐาภักดิ์, 2563 : 92)

ในจริยปรัชญา คำว่า "ความชอบธรรม" มักได้รับการตีความอย่างเด็ดขาดว่า เป็นบรรทัดฐานที่ผู้อยู่ใต้ปกครองได้ประทานให้แก่ผู้ปกครองและการกระทำต่าง ๆ ของผู้ปกครอง โดยเชื่อว่า คณะผู้ปกครองที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมายจะกระทำการทั้งหลายด้วยอำนาจที่ใช้อย่างเหมาะสม

ในนิติศาสตร์นั้น “ความชอบธรรม” (Legitimacy) ต่างจาก “ความชอบด้วยกฎหมาย” (Legality) เพราะการกระทำของผู้ปกครองอาจชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่ชอบธรรมก็ได้ ความชอบธรรมสามารถที่จะแบ่งได้ตามหลักการบังคับใช้กฎหมายการกระทำหรือความประพฤติที่ถือว่าถูกต้องตามกฎหมายแต่ปราศจากความชอบธรรมนั้นไม่ถือว่าน่าเชื่อถือศรัทธาแต่อย่างไร้จะเป็นการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือเพื่อกล่าวอ้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ตนอีกด้วย (สุริยะใส กตะศิลาและคณะ, 2548 : 466)

ในยุคเรื่องปัญญา จอห์น ล็อก (John Locke) นักทฤษฎีสังคมชาวอังกฤษ เสนอว่า ความชอบธรรมทางการเมืองย่อมมาจากการที่ประชาชนยินยอมให้ปกครองไม่ว่าโดยแจ้งชัดหรือโดยปริยาย เขาว่า “ข้อโต้แย้งศาสตร์นิพนธ์ [ฉบับที่สอง] ว่า รัฐบาลยอมขาดความชอบธรรม เว้นแต่จะดำเนินการเมื่อได้รับความยินยอมของผู้ใต้ปกครอง” เป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมทั้งปวง มีอำนาจที่จำกัด และดำรงอยู่ได้ด้วยความยินยอม (consent) (สมบัติ จันทรวงศ์, ผู้จัดการออนไลน์)

โรเบิร์ต เอ. ดาห์ล (Robert A. Dahl) ปรัชญาเมธีรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน อธิบายว่า “ความชอบธรรมนั้นเป็นดังฝ้าย ทรายที่สายชลปริ่มอย่างได้ระดับ เสถียรภาพทางเมืองก็ดำรงอยู่ แต่หากน้ำต่ำกว่าระดับที่พึงมี ความชอบธรรมทางการเมืองก็นับว่าล่อแหลม” (วิกิพีเดีย, 2566)

Max Weber (1978) (สุริยะใส กตะศิลาและคณะ 2548 : 467 – 468) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน กล่าวว่า ความชอบธรรมคือ การยินยอมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมและกฎหมายที่เป็นทางการ จากประวัติศาสตร์สังคมมนุษย์ ที่ผ่านมาสามารถแบ่งการใช้สิทธิอำนาจปกครองที่ถือว่าชอบธรรมในเรื่องการใช้อำนาจได้ 3 ประเภท ได้แก่

1. สิทธิอำนาจปกครองเชิงบารมี (Charismatic Authority) ความชอบธรรมในการใช้สิทธิอำนาจปกครองรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับให้การยอมรับของประชาชนต่อบารมีของผู้นำซึ่งใช้สิทธิอำนาจนั้นยกตัวอย่างเช่นการให้การยอมรับการปกครองของหัวหน้าเผ่าจากคนภายในเผ่าหรือแม้แต่การยอมรับจากลูกน้องต่อหัวหน้าที่มีบารมี เป็นต้น

2. สิทธิอำนาจปกครองเชิงจารีตประเพณี (Traditional Authority) ความชอบธรรมในการใช้สิทธิอำนาจปกครองรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับให้การยอมรับของประชาชนต่อการใช้สิทธิอำนาจที่สืบเนื่องรูปแบบเช่นนั้นมาอย่างยาวนานจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นจารีตประเพณีที่สืบปฏิบัติต่อกันมาประเทศที่มีรูปแบบการปกครองแบบนี้ก็คือ ประเทศที่ปกครองโดยระบอบกษัตริย์ (Monarchy) เป็นต้น

3. สิทธิอำนาจปกครองเชิงเหตุผลหรือตามกฎหมาย (Rational/Legal Authority) ความชอบธรรมของการใช้สิทธิอำนาจปกครองแบบนี้ขึ้นอยู่กับว่าผู้ปกครองได้ทำตามกฎหมายมากน้อยขนาดไหน ซึ่งพิจารณาได้จากตัวกฎหมายในรัฐธรรมนูญประเทศที่มีการใช้สิทธิอำนาจแบบนี้ก็ได้แก่ ประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy)

ลิจิต ธีรเวคิน (2556 : 463) ในเรื่องความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) ของผู้ใช้อำนาจรัฐ อธิบายเรื่องการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจ (Acquiring Power) ที่มีความชอบธรรมว่า ในระบบการเมืองจะมีกฎกติกาของการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจ เช่น ในสมัยโบราณกาลนั้นผู้ซึ่งมีความสามารถและแข็งแรงที่สุดก็จะกลายเป็นผู้ปกครอง หรือผู้ที่สามารถจะแก้ปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ก็มีความชอบธรรมเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจได้ จนกระทั่งถึงจุดที่มีประเพณีการสืบเชื้อสาย โอรสของกษัตริย์ก็มีสิทธิที่จะสืบราชสมบัติต่อจากพระบิดาจนกลายเป็นประเพณีการสืบสันตติวงศ์ และในบางกรณีการใช้อำนาจเข้ายึด

อำนาจจนกมุสถานการณได้ก็จะกลายเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมที่จะเป็นผู้ครองอำนาจรัฐ ในกรณีของจีนนั้นถือได้ว่าได้รับอาณัติจากสรวงสวรรค์ (The Mandate of Heaven) ในกรณีของไทยนั้นผู้กระทำการยึดราชบัลลังก์ได้สำเร็จก็จะอ้างว่ามีบุญบารมีและมีบุญญาธิการที่จะครองสิริราชสมบัติ จึงมีประเพณีปราบดาภิเษกนอกเหนือจากราชภิเษก ทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวนี้อาจเป็นสิ่งที่ Max Weber ถือว่าเป็นการครองอำนาจโดยประเพณี (Traditional Legitimacy)

Sternberger (1968) ให้คำนิยามความชอบธรรมว่า เป็นรากฐานแห่งอำนาจปกครองที่ถูกนำไปใช้ใน 2 นัย ได้แก่ ความตระหนักรู้ในส่วนของผู้ปกครองว่าตนเองมีสิทธิในการปกครองและการให้การยอมรับต่อการปกครองนั้นของผู้ถูกปกครอง

จรรยา สุภาพ (2514 : 333) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจและกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล และในทางการเมืองเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

ทิพาพร พิมพ์สิทธิ์ (2542 : 133-134) ได้ให้ความหมายของการเข้าร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่า Autonomous Participation และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายโดยทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า Mobilized Participation

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (2539 : 123) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง บุคคลที่สนใจการเมือง มีความเข้าใจการเมือง เชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมือง และตัวนักการเมือง และคิดว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตน เป็นคนที่มีความสามารถในการเข้าสังคม และเป็นคนที่มีความหวังในชีวิต

ชวงค์ ฉายะบุตร (2539 : 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความหมายไปถึงการให้ความร่วมมือ ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนต่อระบบการเมือง นั่นคือการมีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล การให้ความสนับสนุน เป็นทางหนึ่งที่จะลดปัญหา ในการปกครองและการบริหาร การให้ความร่วมมือในการเสียภาษีเป็นอีกทางหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดปัญหา จนกลายเป็นประเด็นทางการเมืองต่อไป

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงหมายถึงการปฏิบัติการโดยสมัครใจไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่มีการจัดองค์การหรือไม่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องและจะใช้วิธีการที่ถูกต้องยอมรับตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะไปมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับไหนของรัฐบาล

การสร้างความชอบธรรมทางการเมืองแนวพุทธ

ในทัศนะของพระพุทธศาสนาเสถียรภาพและความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา เพราะถือว่าเป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและความก้าวหน้าของสังคมและสร้างสรรค์ศีลธรรมอันดีงามของสมาชิกภายในสังคม ผู้ปกครองหรือกษัตริย์ในอุดมคติจึงควร เป็นบุคคลที่เข้มแข็งแต่เปรียบด้วยความเมตตาปราณีสร้างบรรยากาศแห่งศีลธรรมในสังคมด้วยกัณอุปลัมภีให้ความคุ้มครองปกป้องพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ และการถ่ายทอดศรัทธาทิศทางศาสนาเป็นความเชื่อในเรื่องอำนาจและบุญบารมีเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจผู้ปกครองนอกจากจะมีคุณค่าในการ

ทำให้ประชาชนยอมรับอำนาจการปกครองแล้วยังมีส่วนสำคัญในการลดการทำลายแย่งชิงอำนาจ ผู้ปกครองน้อยลงด้วยการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือทางการเมืองทำให้ประชาชนในสมัยโบราณมีทัศนคติว่า สถาบันทางศาสนาและสถาบันทางการเมืองและการปกครองเป็นสิ่งที่ควรคู่กันและแยกกันไม่ออก (สมบุรณ์ สุขสำราญ, 2522 : 8) การถือธรรมเป็นหลักในการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนานั้น คือการ ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ เป็นการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองแนวพุทธ เพื่อใช้สนับสนุนการปกครอง เรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” การถือความถูกต้องเป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ความหมายของธรรมาธิปไตย

"ธรรมาธิปไตย" หรือ "ธัมมาธิปไตย" มีผู้รู้และนักวิชาการให้นิยามความหมายคำจำกัดความไว้ ดังต่อไปนี้

"ธรรมาธิปไตย" หมายถึง "การถือธรรมเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลัก" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552)

"ธรรมาธิปไตย" คือ การมุ่งถึงความถูกต้องของธรรมชาติว่า "ธรรมาธิปไตยเอาความถูกต้องของ ธรรมชาติเป็นใหญ่" หรือมุ่งถึงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติว่า "ธรรมาธิปไตยตามหลักของพุทธศาสนา ซึ่งเอา ธรรม หรือพระธรรมเป็นหลักเอาความจริงความถูกต้องตามหลักธรรม คือ ตามกฎเกณฑ์อันลึกซึ้งของ ธรรมชาติเป็นหลักซึ่งเราเรียกได้อย่างหนึ่งว่า พระเจ้า" หรือมุ่งถึงความดี สำหรับคำว่า "ธรรมาธิปไตย" เล็ง ถึงความดี ความงาม ความจริง ความยุติธรรม เรียกสั้น ๆ ว่าความดีก็แล้วกัน" (พุทธทาสภิกขุ 2531 : 65)

"ธรรมาธิปไตย" หมายถึง การถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักการความจริงความถูกต้องความดี งาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำด้วยปรารถนาสิ่งที่ได้ศึกษาตรวจสอบตามข้อเท็จจริง และความเห็นที่รับฟังอย่าง กว้างขวาง แจ่มชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุดเต็มขีดแห่งสติปัญญา มองเห็นได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นไป โดยชอบธรรม และเพื่อความดีงามเป็นประมาณอย่างสามัญ ได้แก่ ทำการด้วยความเคารพ หลักการ กฎ ระเบียบและกติกา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) 2545 : 11-12)

"ธรรมาธิปไตย" มีการให้ความหมายไว้ในหนังสือพุทธศาสตร์ร่วมสมัยว่าหมายถึง "การยึดธรรม หรือความถูกต้องชอบธรรม ความยุติธรรม ความเหมาะสมความควรเป็นใหญ่ก็จัดเป็น "ธัมมาธิปไตย" ซึ่งก็อาจ เรียกว่า "หลักการ" ก็คงพอได้" (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต) 2547 : 56-57)

ตามหลักของพุทธศาสนาซึ่งเอาธรรม หรือพระธรรมเป็นหลักเอาความจริงความถูกต้องตามธรรม คือตามกฎเกณฑ์ได้แก่ (อนุชา พละกุล 2563 : 40)

1) ธรรมฐิติ ผู้ปกครองต้องทรงธรรม ประพฤติปฏิบัติตามธรรม และบริหารรัฐด้วยความถูกต้อง ตามอำนาจ และคุณลักษณะทางด้านนิสัยใจคอ และพฤติกรรมที่มีการกล่าวถึงอย่างชัดเจน คือ ความ เมตตา และเสียสละ เพราะได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านนี้ทั้งใน จักรกวัตติสูตร กุฏทันตสูตร สีวิราชชาดก (พระเจ้าสีวิราชที่เสียสละดวงตาของตนเอง ให้ผู้อื่น) และเห็นได้ในหลักธรรมเกี่ยวกับผู้นำหรือผู้ปกครอง ต่างๆ ที่กล่าวถึง ความเมตตาหรือการให้ทาน เช่น พรหมวิหาร ทศพิธราชธรรม เป็นต้น ซึ่งหากผู้ปกครอง มีคุณสมบัติเหล่านี้แล้ว ก็จะทำให้พสกนิกรอยู่ได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข เป็นได้ทั้งการแก้ปัญหา (ปัญหาคน ยากไร้) และการป้องกันปัญหา (ลดปัญหาโจรผู้ร้ายที่ต้นเหตุ) ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งตรงกันข้ามกับการลงโทษ ที่แก้ปัญหาหนึ่ง โดยการทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา (กัมลาศ เยาวะนิจ, 2558 : 201)

2) ธรรมนิติ ผู้ปกครองต้องเข้ามาสู่อำนาจ ตามแบบแผนกฎหมายที่ถูกต้องชอบธรรม เรียกว่า โครงสร้างรูปแบบ และกติกากฎการปกครองที่เป็นธรรม การใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อจัดการกับคนผิดในตัว

บทหลาย ๆ เรื่องกล่าวถึงหน้าที่สำคัญของผู้ปกครองตรงกัน ว่าผู้ปกครองต้องทำหน้าที่ในการจัดการกับคนผิด ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนในอัครัญสูตร ที่กล่าวถึงต้นกำเนิดของวรรณะกษัตริย์ว่ามาจากการหาคนลงโทษคนที่ทำผิดอย่างไรก็ตาม เรื่องการจัดการกับคนร้ายนี้ไม่ได้หมายถึงการลงโทษ เพราะได้เสนอว่า เรื่องการจัดการกับคนร้ายนี้ก็ได้มีการขยายความถึงวิธีการที่เหมาะสมในกฎหมายที่กล่าวถึงคำแนะนำของพราหมณ์ปุโรหิตที่มีต่อพระเจ้ามหาวชิตราช ว่าการจัดการกับโจรผู้ร้ายอย่างถูกต้องนั้น ไม่ต้องลงโทษโจรผู้ร้าย เพราะการลงโทษกำจัดโจรผู้ร้ายให้หมดไปไม่ได้ เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ หากจะแก้ที่ต้นเหตุต้องไม่ใช้การลงโทษ แต่ต้องสร้างความกินดีอยู่ดีให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงกับคน 3 กลุ่มที่สำคัญคือ กสิกร พ่อค้า และข้าราชการ นอกจากนี้ยังได้กล่าวไว้อีกว่า การลงโทษนั้นไม่ใช่หน้าที่ของผู้ปกครอง แม้ผู้ปกครองจะมีอำนาจที่จะทำได้ แต่ก็ไม่ต้องทำ เพราะในท้ายที่สุดผู้ที่กระทำความผิดจะได้รับผลจากการกระทำของเขาไปเอง (กัมลาศ เยาวะนิง : 201)

3) ธรรมมติ คือมติที่เป็นธรรม ปราศจากการได้มาซึ่งกลวิธีที่ผิดกฎหมาย ละเมิดจรรยาบรรณ ยึดเป้าหมายการบริหารปกครองเพื่อประชาชน ให้ได้รับสันติสุข มิตรภาพ ภารดรภาพ สิทธิเสรีภาพ ตามที่เจตนารมณ์ของพลเมืองต้องการ ส่งผลทำให้ระบบการเมืองมีการพัฒนาสูง มีการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น (สุริยา รักษาเมือง, 2561 : 150 – 157)

สรุปการสร้างภาพชอบธรรมทางการเมืองแนวพุทธ คือ การปกครองโดยธรรมจะสร้างความเป็นอยู่ร่วมกันที่มีความสง่างาม การนำเอา 1) ธรรมฐิติ ผู้ปกครองต้องทรงธรรม 2) ธรรมนิติ ผู้ปกครองต้องเข้ามาสู่อำนาจ และ 3) ธรรมมติ คือมติที่เป็นธรรม โดยมีการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม มีการพัฒนาการศึกษาและการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพและความสามารถของบุคคลในสังคม และการส่งเสริมการรับฟังและการแสดงความเห็นอย่างเปิดเผย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของสังคม เมื่อมีการปกครองโดยธรรมและเป็นธรรมชาติ ย่อมมีความชอบธรรมทางการเมืองเพิ่มขึ้นเนื่องจากผู้ปกครองจะมีความโปร่งใสในการดำเนินการและการตัดสินใจ เพื่อเป็นไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมของสังคม และไม่มีการเอาเปรียบหรือทำร้ายส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคม

บทสรุป

ในระบบการเมืองการปกครองแบบใดแบบหนึ่ง ปัญหาความชอบธรรมในอำนาจการปกครองเป็นปัญหาสำคัญที่ผู้ปกครองต้องคำนึงถึงตลอดเวลา ความชอบธรรมในอำนาจปกครองในความหมายที่กว้างมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่ารัฐบาลหรือผู้ปกครองมีสิทธิ์ที่จะปกครอง และผู้อยู่ใต้การปกครองยอมรับสิทธิ์และอำนาจการปกครองนั้น ความชอบธรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ปกครองสามารถโน้มนำให้ผู้ใต้ปกครอง มีความเชื่อและศรัทธาในสถาบัน กระบวนการทางการเมืองกฎระเบียบ วิธีการปกครอง การกำหนดและการดำเนินนโยบายของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และเป็นผู้ผูกพันทางศีลธรรม ที่จะต้องปฏิบัติตามระบบกระบวนการและการตัดสินใจทางการเมือง สอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งการปกครองโดยธรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองจะเป็นการเลือกตั้งและดำเนินการตามกฎหมาย โดยไม่มีการใช้ความรุนแรงหรือการใช้เงินทองเพื่อเลือกตั้ง หรือเกิดการซื้อข่มในการตัดสินใจของผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและเป็นตัวกลางในการแก้ไขข้อพิพาทและปัญหาในสังคม โดยให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและความเท่าเทียมในการประกอบการเมือง การปกครองโดยธรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมือง ยังส่งเสริมให้มีการ

มีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ โดยผู้ปกครองจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นและแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐบาล และให้ผู้ปกครองตอบสนองต่อความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การปกครองโดยธรรมยังส่งเสริมให้มีความเป็นอยู่ร่วมกันที่เป็นสันติสุข โดยมีการส่งเสริมสุขภาพที่ดีและการดูแลอย่างเท่าเทียมกัน มีการส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับต่อกันอย่างมากขึ้น เพื่อสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การสร้างความชอบธรรมทางการเมืองแนวพุทธ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญในการสร้างสังคมการเมืองให้มีความยุติธรรมและสันติภาพ เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่สมดุลและเป็นเลิศในทุก ๆ ด้าน การศึกษาและเข้าใจหลักธรรมชาตินิคมของมนุษย์ในทางพุทธศาสนาจึงเป็นการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความสำคัญของการตระหนักถึงแต่ละสิ่งตามหลักธรรมชาตินิคมและการตระหนักถึงความเป็นมนุษย์ของทุกคน เพราะการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบจะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธให้พ้นความรับผิดชอบของตนไม่ได้เพราะ “การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน”

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ สุภาพ. (2514). **หลักรัฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลปะ. (2555). เอกสารประกอบการสอน ความรู้พื้นฐานทางรัฐศาสตร์. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2517). **ความคิดอิสระ : รวมบทความทางการเมืองระหว่างปี 2511 - 2516**, กรุงเทพมหานคร : พินเสศ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2535). **รัฐ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). **การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : พินเสศพริ้นติ้ง.
- ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2539). **จิตวิทยาการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : วชิรินทร์การพิมพ์.
- दानุภา ไชยพรธรรม. (2537). **การเมืองการปกครอง (ฉบับชาวบ้าน)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มายิก.
- เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. (2538). **หลักรัฐศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ทิพาพร พิมพ์สุทธิ. (2542). **พัฒนาการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นงเยาว์ พิระตานนท์. (2541). **การเมืองการปกครอง**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- บรรพต วีระชัยและคณะ. (2551). **รัฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2526). **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร : พิระพัธนา.
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. (2541). **รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก**, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ประหยัด หงษ์ทองคำ. (มปป.). **การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพาพาส.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). **ธรรมาธิปไตยไม่มาจึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ (จุดบรรจบ : รัฐศาสตร์กับนิติศาสตร์)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2547). **พุทธศาสตร์ร่วมสมัย 1. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
- พุทธทาสภิกขุ. (2531). **การเมือง คือ ธรรมะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อรุณวิทยา.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2556). **ความถูกต้องตามกฎหมาย ความชอบธรรมทางการเมือง และธรรมแห่งอำนาจ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิษณุ เครืองาม .2530. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ.
- สนธิ เตชานันท์. (2543). **พื้นฐานรัฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2537). **การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สุนทรออฟเซ็ทสมาคมทัศน์.
- สุริยะใส กตะศิลาและคณะ. (2550). **การสร้าง ความชอบธรรมทางการเมือง (Political legitimacy)**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2545). **รัฐศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อุดม ตะนังสูงเนิน. (2535). **พัฒนาการทางการเมืองในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : เอ.บี.ซี.ดี.กรุ๊ปการพิมพ์.
- โกคิน พลกุล และชาญชัย แสวงศักดิ์. (2541). **หลักกฎหมายมหาชน เล่ม 1** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม.
- วิกิพีเดีย. **ความชอบธรรม**. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2566. จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/ความชอบธรรม_\(รัฐศาสตร์\)](https://th.wikipedia.org/wiki/ความชอบธรรม_(รัฐศาสตร์))
- วิกิพีเดีย. **ความเห็นพ้อง**. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2566. จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ความเห็นพ้อง>
- รณชัย โตสมภาค. **ประชาธิปไตย**. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2566. จาก <https://shorturl.asia/e1b7K>
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2549). **ความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) ของผู้ใช้อำนาจอธิรัฐ**. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2566. จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9490000028434>
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2548, 25 ธันวาคม). จอห์น ล็อก กับสิทธิในการปราบรัฐบาลที่เป็นขบถ. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2566. จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9480000176606>
- วิกิพีเดีย. **ความชอบธรรม_(รัฐศาสตร์)**. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2566. จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/ความชอบธรรม_\(รัฐศาสตร์\)](https://th.wikipedia.org/wiki/ความชอบธรรม_(รัฐศาสตร์))
- วิกิพีเดีย. **สัญญาประชาคม**. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2566. จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สัญญาประชาคม>
- วิกิพีเดีย. **สาธารณรัฐ**. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2566. จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/สาธารณรัฐ>

- กัมลาศ เยาวะนิ. (2558). ความชอบธรรมของอำนาจในการปกครองตามแนวคิดแบบพุทธ และพราหมณ์. **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**. 5(2) : 201.
- สมบุรณ์ สุขสำราญ. (2522). พระพุทธศาสนากับการเมือง. **วารสารสังคมศาสตร์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 16(4) : 8.
- สุริยา รักษาเมือง. (2561). อุทิศเพื่อการสร้างสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ. **วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. 7(4) : 150-157.
- อนุชา พละกุล. (2563). ธรรมาธิปไตย : แนวคิด ทฤษฎี และการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน. **เพชรบุรีปริทรรศน์**. 3(1) : 40.
- อภิญา ฉัตรช่อฟ้า. (2563). การเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. 7(7) : 4.
- ณัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์. (2563). รัฐประศาสนศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. 7(5) : 92.
- Aristotle. (1943). **On Man In Univers**. edited with Translation by Louis Popes Loomis. New York : Walter J. Black.
- David, E. (1971). **A Framework for Political Analysis**. Englewood Cliffs, N. J. : Prentice – Hall, Inc.
- Lasswell, Harold D. et. (1963). **all, Power and Society**. New Have : Yale University Press.
- Max Weber. (1964). **Politics as a Vocation**. edited by H. W. Gert and C. Wright Mills, New York : Oxford University Press.
- Sternberger, Dolf. (1968). "Legitimacy" in International Encyclopedia of the Social Sciences. (ed. D.L. Sills). **New York: Macmillan**. 9 : 244.
- Weber. M. (1978). **Economy and Society**. Berkeley: University of California Press.